

В.В. Городовенко,
голова Апеляційного суду
Запорізької області,
кандидат юридичних наук

S u m m a r y

When surveying the actual issues of functioning judicial power concerning judiciary and organization of procedure, the author examines organizational and legal means of ensuring openness of judicial power and puts his suggestions on further reformation of legislation and improvement of operation of judges and supporting them bodies

Актуальні проблеми забезпечення відкритості судової влади

У державі, яка побудована на основі принципу поділу влади, відкритість судової влади має особливе значення. Судова влада контролює дії і рішення законодавчої та виконавчої влади, а сама не є підконтрольною їм. Обмеження розсуду суду межами закону можливе лише в тому випадку, коли кожне судове рішення ухвалюється під контролем суспільства, коли його обґрунтованість і безсторонність зрозуміла всім. Відкритість правосуддя для суб'єктів громадянського суспільства, особливо засобів масової інформації (далі — ЗМІ), знижує ймовірність ухвалення неправомірного судового рішення і виключає корупційну спрямованість діяльності органів судової влади. Високий рівень гласності й відкритості судової влади — необхідна умова для успішного розвитку судової системи України. Досягнення такого рівня не лише дасть змогу підвищити якість судової діяльності, а й сприятиме зміцненню зв'язку з населенням, а також його довіри до судової влади і водночас забезпечить доступ громадян до правосуддя. У результаті буде створено дієвий механізм суспільного контролю за дотриманням принципів верховенства права і законності при відправленні правосуддя.

Розгляд справ у судах відбувається відкрито, крім випадків, установлених процесуальним законом

Отже, актуальність дослідження проблеми забезпечення відкритості судової влади в умовах судової реформи, що триває в Україні, не викликає сумнівів. Деякі аспекти зазначеної проблеми були предметом дослідження вітчизняних вчених¹, однак у зв'язку з прийняттям Закону від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» (далі — Закон № 2453-VI) виникла потреба повернутися до питань щодо гласності й відкритості судочинства. Метою цієї статті є насамперед вивчення організаційно-правових засобів забезпечення відкритості судової влади.

Відповідно до ст. 11 Закону № 2453-VI ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Кожен, хто не є стороною у справі, має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом. Розгляд справ у судах відбувається відкрито, крім випадків, установлених процесуальним законом.

¹ Див.: Овсяннікова О.О. Транспарентність судової влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Х., 2009. — С.8; Овчаренко О.М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації: Монографія. — Х., 2008. — С. 220.

Щоб забезпечити ці норми Закону, вживаються передусім заходи організаційного характеру. О.О. Овсяннікова, досліджуючи це питання, обґрунтовано зазначила, що відкритість інформації про суд як орган державної влади не обмежується висвітленням інформації про його діяльність у ЗМІ. У відкритому для громадян доступі має бути наявна така інформація: графік роботи суду та його місцезнаходження; компетенція суду; порядок подання громадянами заяв та вимоги до них; зразки документів для звернення до суду; порядок оскарження судових рішень; підсумки роботи суду за певний період; узагальнення та аналіз судової практики і статистики².

У принципі інформування громадськості передбачено вжиття належних заходів щодо інформування громадськості про місцезнаходження і компетенцію судів, а також щодо процедури звернення до суду або ж захисту своїх інтересів у судовому порядку

В Україні інформацію про територіальне розміщення судів, їх точну адресу можна знайти у спеціальних довідниках, в яких містяться адреси державних органів, підприємств, установ³. У Верховному Суді України створено спеціальну інформаційну службу, до якої громадяни звертаються із запитаннями та отримують довідки. Така інформація розміщена також в Інтернеті, зокрема на сайтах Верховного Суду України, Конституційного Суду України, вищих спеціалізованих судів, Державної судової адміністрації України (далі — ДСА). У місцевих судах на стендах є адреси, час роботи, номери телефонів, графік прийому суддів апеляційного суду відповідного регіону, а також Верховного Суду України. Однак подібну інформацію про інші місцеві суди регіону знайти досить важко. Дещо краща ситуація склалася на рівні апеляційних судів.

Регіональний громадський фонд «Право і демократія» у 2003 р. провів моніторинг судової системи України. Автори дослідження зазначають, що в деяких судах, особливо районних, інформації для громадян у доступних місцях недостатньо. Щодо методичної інформації, то за даними моніторингу зразки заяв розміщено на стендах лише у 37 судах (67 %), а перелік документів для подання заяви — у 33 (60 %), з них цілком доступно — лише у 18 судах (54 %)⁴.

Разом з тим у Рекомендації № R (81)7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам сто-

совно шляхів полегшення доступу до правосуддя від 14 травня 1981 р. запропоновано враховувати принцип інформування громадськості (принцип 1 розд. А). У ньому передбачено вжиття належних заходів щодо інформування громадськості про місцезнаходження і компетенцію судів, а також щодо процедури звернення до суду або ж захисту своїх інтересів у судовому порядку. У принципі 2 цього розділу зазначено, що інформація загального характеру має бути одержана або в самих судах, або в іншій компетентній службі чи органі з таких питань: процесуальні норми, за умови, що ця інформація не містить юридичних порад по суті справи; процедура звернення до суду і строки,

протягом яких звернення можливе, а також необхідні для цього документи; засоби виконання рішення суду і, по змозі, витрати, пов'язані з його виконанням. Таким чином, у цьому документі роз'яснено, яку інформацію має надати судова влада з питань її організації та діяльності.

Слід зауважити, що в країнах Європейського Союзу дуже поширена практика висвітлення діяльності судів у мережі Інтернет. Так, за повідомленням британського видання Guardian, Верховний суд Великої Британії офіційно дозволив журналістам використовувати сервіс мікроблогів Twitter для передачі повідомлень із судових засідань. Тепер журналісти можуть подавати заявки на висвітлення засідань у такий оперативний спосіб. Їм також дозволено надсилати повідомлення з мобільного телефону і користуватися електронною поштою. Вперше громадськість була поінформована через миттєві повідомлення з мобільних телефонів про події, що відбувалися в залі суду під час слухань у справі Джуліана Ассанжа. Раніше у Сполученому Королівстві не дозволяли користуватися соціальними мережами у залі суду, а також забороняли під час судових процесів фото- та відеозйомку. Диктофони журналісти могли використовувати лише у виняткових випадках. За порушення цих правил було передбачено відповідальність за неповагу до суду, яку накладав сам суд⁵.

Досить прогресивним є досвід роботи арбітражних судів Російської Федерації (РФ). У системі цих судів застосовуються новітні технології висвітлення їх діяльності. Так, система «Мобільна картотека» дає змогу користувачам мобільних пристроїв з операційною системою Android у будь-який час ознайомитися з докладною інформацією про будь-яку арбітражну справу, яких у картотечі вже більше 6 млн. Завдяки інформаційному ресурсу

⁵ Див.: Британські журналісти висвітлюватимуть судові засідання за допомогою Twitter // <http://www.telekritika.ua/news/2010-12-20/58554>

² Див.: Овсяннікова О.О. Зазнач. праця. — С. 8.

³ Див.: Lex Quotum. Юридические страницы 2005: Юрид. справ. / Под ред. О.Б. Стрельченко, И.В. Мельниченко и др. — К., 2005. — С. 129—162.

⁴ Див.: Ларін М. Право на доступ до правосуддя: ілюзорне чи реальне? // Юрид. вісн. України. — 2003. — № 40. — С. 5.

«Президіум онлайн» усі охочі можуть спостерігати, як розглядає справи Президія Вищого арбітражного суду РФ. Окрім того, новини про діяльність цього суду розміщують на його офіційному сайті⁶ і в соціальній мережі Twitter. Сайт Вищого арбітражного суду РФ — потужний інформаційний ресурс, що забезпечує багатоаспектне надання в Інтернеті інформації про діяльність зазначеного суду і всієї мережі арбітражних судів РФ. У системі цих судів РФ також функціонує автоматизована інформаційна система для інформаційно-довідкових кіосків (АІС ІДК), за допомогою якої громадян оперативно інформують про суди, графіки судових засідань і прийняті судові акти.

Кожен має право знайомитися в установленому законодавством порядку із судовими рішеннями у будь-якій розглянутій у відкритому судовому засіданні справі, які набрали законної сили

Отже, з огляду на викладене виникає потреба увідповіднити практику висвітлення роботи судів України міжнародним стандартам. Слід створити загальнодоступну інформаційну систему та викласти в ній усі відомості, необхідні особі, яка має намір звернутися до суду. Таку інформацію можна розміщувати на сайтах Верховного Суду України та ДСА, офіційному веб-порталі судової влади, а також періодично публікувати у спеціальних збірниках і розповсюджувати їх серед населення. Бажано, щоб кожний суд мав свою сторінку у всесвітній мережі Інтернет, на якій розміщував би інформацію як про аспекти своєї діяльності, так і про процесуальний порядок подання заяв до суду. Річ у тім, що коли адміністрування сайту здійснюється через ДСА, як зараз, то виникають нічим не виправдані організаційні проблеми (затримки з опублікуванням інформації тощо).

Для поширення інформації про суд серед громадян можна було б запозичити практику арбітражних судів РФ і публікувати ці відомості у спеціалізованих виданнях судової влади, наприклад у «Віснику Верховного Суду України», «Віснику господарського судочинства». Однак зазначені видання читають переважно юристи, тобто особи, яким не потрібно шукати таку інформацію. Відповідні інформаційні збірники, на нашу думку, можна розповсюджувати в органах державної влади, місцевого самоврядування, офісах адвокатів, приймальнях громадських правозахисних організацій тощо.

У п. 2 ст. 12 Кодексу адміністративного судочинства України встановлено, що кожен має

право знайомитися в установленому законодавством порядку із судовими рішеннями у будь-якій розглянутій у відкритому судовому засіданні справі, які набрали законної сили. Це право може бути обмежено відповідно до закону в інтересах нерозголошення конфіденційної інформації про особу, державної чи іншої таємниці, що охороняється законом. Аналогічна норма міститься і в Цивільному процесуальному кодексі України.

Забезпечення доступу до судових рішень досягається насамперед шляхом ознайомлення з ними осіб, прав та інтересів яких воно стосується. Важливо також публікувати судові рішення у спеціальних виданнях для ознайомлення широкого кола осіб із судовою практикою. Такий захід передбачено Рекомендацією № R (95) 11 Комітету міністрів

Ради Європи державам-членам стосовно відбору, обробки, подання та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах від 11 вересня 1995 р.

З 1 червня 2006 р. в Україні набув чинності Закон від 22 грудня 2005 р. № 3262-IV «Про доступ до судових рішень» (далі — Закон № 3262-IV), згідно з яким було створено Єдиний державний реєстр судових рішень (далі — Реєстр). До Реєстру мають вноситися всі судові рішення судів загальної юрисдикції, окрім тих, доступ до яких обмежено законом.

Публікація рішень судів різних рівнів є установленою практикою у розвинених країнах (Франція, США, ФРН та ін.). У деяких країнах (Іспанія, Швейцарія та ін.) публікуються акти суду вибірково або лише рішення вищих судових інстанцій⁷.

В Україні законодавець сприйняв широкий підхід до цього питання. Під час дослідження щодо доступності судової влади своє ставлення до ідеї стосовно публікації судових актів (рішень, постанов, вироків тощо) у ЗМІ висловили судді. За результатами цього дослідження, відповідаючи на запитання анкети, лише 7,4 % суддів відповіли, що необхідно публікувати абсолютно всі акти судової влади (судів першої, апеляційної і касаційної інстанцій); 44,1 % — вважають, що потрібно публікувати всі акти вищих судових інстанцій і вибірково — рішення судів першої і другої інстанцій, — ті, які мають істотне значення для судової практики; 19,5 % опитаних підтримують публікацію лише актів вищих судових інстанцій (Верховного Суду України, Ви-

⁶ Див.: <http://www.arbitr.ru/vas/>

⁷ Див.: Абр о с и м о в а Е. Транспарентность правосудия // Конституционное право: Восточноевропей. обозрение. — 2002. — № 1. — С. 142—152.

шого господарського суду, Вищого адміністративного суду). Тільки 23,8 % респондентів вважають ідею публікувати судові акти (рішення, постанови, вирoki тощо) у ЗМІ раціональною, а 10 % не підтримують її взагалі. Як слушно зауважила автор дослідження О.М. Овчаренко, ці дані свідчать про повільне сприйняття українською юридичною спільнотою прогресивних нововведень⁸.

Виконання Закону № 3262-IV ускладнюється через деякі причини. Далеко не всі рішення суду вносяться до Реєстру у визначений термін. За даними Рахункової палати України, на кінець першого півріччя 2010 р. до Реєстру внесено третину загальної кількості рішень, ухвалених судами впродовж 2006 р. — п'яти місяців 2010 р. Незважаючи на те, що створено технічні можливості, 144 суди на початок 2010 р. не надіслали до Реєстру копій своїх рішень в електронному вигляді. А 17 судів з березня 2010 р. не направляли копій своїх рішень взагалі⁹. Зафіксовано також і факти зникнення з Реєстру вже розміщених судових рішень¹⁰.

Затримки пов'язані насамперед із відсутністю відповідної оргтехніки та програмного забезпечення в судах, недостатністю персоналу суду, який має виконувати відповідні обов'язки щодо розміщення судових рішень у Реєстрі. Згідно з п. 10 Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень (далі — Порядок ведення Реєстру), затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 25 травня 2006 р. № 740 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2009 р. № 1007), для забезпечення підготовки та надсилання до Реєстру електронних копій судових рішень голова суду визначає відповідальну особу апарату суду. Очевидно, що уточнення потребують функціональні обов'язки цього працівника, оскільки вони не визначені у Типових посадових інструкціях працівників апарату місцевого загального суду, які затверджені наказом Голови ДСА від 20 липня 2005 р. № 86. Вжиття відповідних організаційних заходів покладено на ДСА як держателя Реєстру.

Звернемо увагу на ще один важливий аспект: Реєстр досить незручний у користуванні. Щоб знайти певне рішення, необхідно точно знати суд, який його ухвалив, дату прийняття рішення або номер реєстрації в суді чи статтю Кри-

мінального Кодексу України, за якою засуджено особу. У списках, які видає пошукова система, не зазначено категорію справи. За потреби ознайомитися із судовою практикою з певної категорії користувач (як суддя, так і пересічний громадянин) змушений перебирати всі рішення. З огляду на кількість судів України та обсяги справ, які вони розглядають щодня, це стає нереальним. Очевидно, потрібно буде класифікувати рішення в Реєстрі, вдосконалювати технічні можливості їх пошуку за різними критеріями.

Обмеження доступу до рішень суду на досудових стадіях процесу спрямоване на захист таємниці слідства, що дає можливість здійснювати дієве розслідування справи, і встановлення її обставин, а також є гарантією захисту для осіб, які беруть участь у справі

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів від 5 січня 2011 р. № 9 Порядок ведення Реєстру було доповнено статтями 14¹ і 19¹ про обмеження доступу до ряду процесуальних рішень, які приймаються на досудових стадіях провадження у кримінальних справах. У цих статтях зазначено, що електронні копії судових рішень про надання дозволів на проведення окремих слідчих дій або оперативно-розшукових заходів у кримінальних справах надсилаються адміністраторові Реєстру з відміткою «Тимчасове обмеження доступу». Такі рішення відкриваються для загального доступу після надходження повідомлення органу дізнання, слідчого, прокурора про закриття справи або електронної копії постанови (ухвали) про закриття справи чи вироку.

Ці зміни до законодавства було піддано критиці. Зокрема, зазначалося, що такі обмеження — порушення права громадян на доступ до суду¹¹. Однак, на нашу думку, обмеження доступу до рішень суду на досудових стадіях процесу спрямоване на захист таємниці слідства, що дає можливість здійснювати дієве розслідування справи, і встановлення її обставин, а також є гарантією захисту для осіб, які беруть участь у справі.

Діяльність Реєстру з моменту початку його функціонування не раз критикувала Рахункова палата України. Так, під час останнього контрольного заходу було перевірено ефективність використання ДСА та державним підприємством «Інформаційні судові системи» бюджетних коштів на створення і функціонування Реєстру.

За висновками цієї перевірки, протягом 2005 р. — першого півріччя 2010 р. на створення та функціонування Реєстру ДСА та за-

⁸ Див.: Овчаренко О. М. Зазнач. праця. — С. 214.

⁹ Див.: Відкритість судової системи дається важко і дорого // <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16730800>

¹⁰ Див.: Гунченко Н. Право на суд // Дзеркало тижня. Україна. — 2011. — 12—18 берез. — С. 6.

¹¹ Див.: Петренко П. Правосуддя з обмеженим доступом // <http://www.judges.org.ua/dig1874.htm>

значене державне підприємство неефективно і з порушеннями законодавства використали 64,8 млн грн бюджетних коштів. Це призвело до недофінансування судів ресурсами, необхідними для їх діяльності, а витрати держави на створення й експлуатацію системи Реєстру не відповідали результатам її роботи. У 2009 р. ДСА через це підприємство сплатила комерційним структурам лише 1,1 млн грн за право користуватися базою даних Реєстру, а на 2010 р. такі витрати було передбачено в сумі 11,3 млн грн. Таким чином, середня вартість внесення одного судового рішення до Реєстру торік становила 11,05 грн, що економічно невідповідно для бюджету ¹².

Порядок допуску громадян до приміщень судів регламентовано Правилами пропуску осіб до приміщень судів та на їх територію транспортних засобів

Система Реєстру має чимало недоліків. Зокрема, технічна документація не відповідає встановленим державним стандартам, не вжито належних заходів щодо захисту інформації. Є також технічні недоліки, через що робота користувачів із базою даних буде значно ускладнена або унеможливлена. Окрім того, фахівці висловлюють обґрунтовані пропозиції про недоцільність внесення до Реєстру всіх судових рішень. Особливо це стосується рішень у типових і незначних справах, ухвал і постанов суду, якими не вирішується справа по суті ¹³.

Останнім часом досить дискусійною є проблема забезпечення доступу громадян до приміщень суду як одна з гарантій гласності й відкритості судової влади. Порядок допуску громадян до приміщень судів регламентовано Правилами пропуску осіб до приміщень судів та на їх територію транспортних засобів (затверджено наказом ДСА та МВС України від 12 вересня 2005 р. № 102/765; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 2 листопада 2005 р. за № 1322/11602; далі — Правила). Згідно з пунктами 1.7—1.10 цього нормативного акта на вході до приміщень судів обладнуються пункти пропуску з відповідними технічними засобами контролю та зв'язку. Для речей, які заборонено проносити до приміщень судів, поряд із пунктами пропуску обладнуються камери схову. Обладнання пунктів пропуску та камер схову покладається на відповідні суди, а контроль за здійсненням пропуску

осіб у приміщення судів — на командира підрозділу судової міліції.

Варто зауважити, що не в усіх загальних судах пункти пропуску та камери схову обладнані належним чином, а в багатьох судах їх немає взагалі. Утім, суд — державна установа, в якій зберігаються судові справи, у кабінетах суддів лежать сотні томів справ, що перебувають у провадженні, важливих документів, які мають юридичне значення. Інколи від змісту цих документів залежить, як буде вирішено долю людини. А отже, те, що приміщення судів належним чином не обладнані на вході й кожен охочий має можливість безперешкодно до них зайти, на нашу думку, неприпустимо. Щоб запобігти цьому, встановлюють спеціальні режими охорони відповідних приміщень судів. З потребою належної охорони судів погоджуються навіть критики системи пропуску

громадян до судів ¹⁴. Наприклад, саме мотивом посилення безпеки працівників суду, недопущення безконтрольного проходу до приміщення суду сторонніх осіб керувалися в Апеляційному суді Харківської області при ухваленні наказу голови суду від 12 березня 2010 р. № 52-ОС «Про додаткові заходи щодо забезпечення безпеки працівників суду» ¹⁵.

У п. 2 Правил зазначено, що дані про осіб, які прибули до приміщень судів, працівники судової міліції заносять до журналу відвідувачів. До приміщень судів пропускають осіб, які беруть участь у провадженні кримінальних, цивільних та адміністративних справ, за списком секретаріату суду або при пред'явленні судової повістки, ухвали суду та документа, який засвідчує особу. У разі, якщо в особи відсутнє посвідчення, міліціонер через судового розпорядника (секретаря судового засідання) з'ясовує особу прибулого і в подальшому виконує вказівки головуючого в судовому засіданні. Цим категоріям осіб дозволяється приносити з собою спеціальні технічні засоби, зокрема для фіксації ходу судового засідання. До приміщень судів можуть зайти особи, що прибули на відкриті судові засідання, за пред'явленням документа, який засвідчує особу. Пропуск осіб у приміщення судів та на їх територію здійснюється в робочі дні згідно зі встановленим у суді розпорядком роботи. З 22:00 до 6:00 пропуск осіб до приміщень судів заборонено.

Вважаємо, що ці положення повною мірою забезпечують доступ громадян до судових проце-

¹² Див.: Відкритість судової системи дається важко і дорого // <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16730800>

¹³ Див.: Кириєнко О. Зайві дані прозорої матриці. Міжнародні й вітчизняні фахівці знайшли слабкі ланки у функціонуванні ЄДРСП // <http://www.judges.org.ua/dig2021.htm>

¹⁴ Див.: Гунченко Н. Знач. праця. — С. 5.

¹⁵ Див.: <http://hr-lawyers.org/index.php?id=1274607493>

сів в аспекті гласності й відкритості судочинства. Однак для поліпшення їх виконання потрібно вжити організаційних заходів. Зокрема, всі суди загальної юрисдикції мають бути забезпечені достатньою кількістю просторих і відповідно обладнаних залів судових засідань (нині у багатьох місцевих загальних судах цього положення не дотримуються).

Допуск громадян до вищих судових установ країни (Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів) здійснюється відповідно до спеціального порядку, затвердженого цими судами

У судах також слід організувати службові зони, доступ до яких мали б лише співробітники суду, і зони загального користування — для відвідувачів суду, учасників судових процесів. Це сприяло б гарантуванню безпеки суддів, співробітників апарату суду, осіб, які беруть участь у справі, а також схоронності майна і документів суду.

Допуск громадян до вищих судових установ країни (Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів) здійснюється відповідно до спеціального порядку, затвердженого цими судами. Так, процедуру допуску відвідувачів на територію Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ встановлено Інструкцією про здійснення державної охорони адміністративних будинків Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та порядок допуску на об'єкт охорони. Зокрема, при розгляді справ (окрім тих, які розглядаються в закритому судовому засіданні) в зал судового засідання допускаються всі охочі громадяни України, іноземці та особи без громадянства в порядку, передбаченому чинним законодавством України. Допуск здійснюється у присутності судових приставів цього суду. Прибулі особи реєструються в бюро перепусток, зазначаючи, в яких судових справах вони беруть участь або під час розгляду яких справ бажають бути присутніми. Від поста охорони судові розпорядники супроводжують таких осіб до залу судового засідання. Журналісти і технічні працівники ЗМІ (з диктофонами, кіно-, фотоапаратурою) допускаються в приміщення цього суду після пред'явлення документів, що посвідчують особу, за списками, заздалегідь узгодженими з відділом по зв'язках із громадськістю (прес-службою) апарату суду.

Дозвіл на проведення документування судового засідання за допомогою стаціонарної аудіо-, відео-, кіно- й фотоапаратури суд надає у випадках, передбачених чинним законодавством України. Після розгляду судових справ судовий розпорядник або працівник міліції забезпечує супровід осіб, що брали участь у засіданні, до поста охорони.

Схожий порядок допуску громадян до засідань у Вищому адміністративному суді України. За наказом цього суду від 15 лютого 2010 р. № 2 для того, щоб отримати допуск до залу судового засідання, громадянин має: заздалегідь зателефонувати до апарату суду і повідомити про свої наміри; мати при собі документ, що посвідчує особу (паспорт); чітко вказати номер справи і прізвище судді, який розглядає справу; зателефонувати з прохідної секретарю судового засідання; пройти разом із секретарем до залу судового засідання. Зауважимо, що порядок пропуску осіб до цього суду справедливо критикують у ЗМІ, оскільки він ускладнює фізичний доступ громадян до суду та обмежує принцип гласності судового процесу. Нерідко громадян не допускають до залів судових засідань через те, що немає вільних місць¹⁶.

Гласність і відкритість судової влади означає забезпечення доступності інформації про органи судової влади для суспільства в цілому і всіх зацікавлених суб'єктів у випадках, передбачених законом

Підсумовуючи викладене, можна зробити такі висновки. Відкритість інформації про різноманітні аспекти судової влади зумовлена обов'язком правової і демократичної держави доводити до громадян відомості про діяльність її органів і посадових осіб. Отже, потрібно дотримуватися принципів гласності та відкритості судових процесів, а також інформувати громадськість про результати діяльності органів судової влади. Такий зв'язок суду з громадськістю сприяє суспільному контролю за судом і водночас виконує роль ефективного механізму запобігання корупції в судах. Гласність і відкритість судової влади означає забезпечення доступності інформації про органи судової влади для суспільства в цілому і всіх зацікавлених суб'єктів у випадках, передбачених законом. Обмеження надання інформації про судовий процес і доступ до нього можливі лише у визначених законом випадках.

¹⁶ Див.: Уманец А. Суды убедительно доказывают, что им нельзя доверять // <http://state.eizvestia.com/full/femida-po-ponyatiyam>